

Beheer en schadebestrijding in Fryslân

Nota

Faunabeleid Fryslân

26 mei 2021

Colofon

Nota Faunabeleid Fryslân

Mei 2021

Uitgave: Provincie Fryslân

Redactie en samenstelling: Opgave biodiversiteit, landschap en water

Eindredactie en opmaak: Terwisscha&Wagenaar

Fotografie: Adobe Stock

Inhoudsopgave

	Samenvatting	4
	Begrippenlijst	6
	Inleiding	8
1	Faunabeheer in Fryslân; ontwikkelingen na 2010	8
1.1	Nieuwe wetten	10
1.2	Gevolgen voor faunabeheer	10
2	Visie en algemene uitgangspunten op faunabeheer	10
2.1	Visie	12
2.2	Uitgangspunten	13
3	Tegemoetkomingen faunaschade	14
3.1	Voorkomen	16
3.2	Tegemoetkoming	16
4	Reikwijdte van de Nota	18
4.1	Afbakening	18
4.2	Provinciaal natuurbeleid binnen Omgevingswet en Wnb	19
5	Wettelijk kader en bevoegdheden	20
5.1	Rijk	20
5.2	Provinciale Staten	20
5.3	Gedeputeerde Staten	21
6	Afwegingskader derogatieverlening	24
6.1	Wettelijk Belang	24
6.2	Preventie en alternatieven	24
6.3	Staat van instandhouding	25
6.4	Juridisch instrumentarium	25
7	Faunabeheereenheid & Wildbeheereenheden	26
7.1	Huidige situatie	26
7.2	Visie rol FBE	27
7.3	Communicatie	28
8	Bijzondere opgaven: predatiebeheer en ganzenschade	29
8.1	Predatiebeheer	29
8.2	Aanpak ganzenschade	30

Samenvatting

Voor u ligt de Nota Faunabeleid Fryslân. In deze Nota staat onze beleidsvisie op het faunabeheer. Deze Nota vervangt de vigerende nota faunabeheer 'Libje en Libje Litte'. Deze is door wijzigingen in wet- en regelgeving en een aantal andere ontwikkelingen zoals beschreven in hoofdstuk 1 verouderd.

De provincie geeft in hoofdstuk 2 van deze Nota haar visie op het faunabeheer in Fryslân en beschrijft hier de uitgangspunten die hiervoor gelden. Deze visie en uitgangspunten vormen het richtinggevende beleidskader voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeheer, ofwel beheer en schadebestrijding. De Nota vormt hiermee een kader voor toekomstig beleid en besluitvorming op het gebied van faunabeheer, voor uitvoering van het faunabeheer, voor goedkeuring van Faunabeheerplannen en voor het verlenen van derogaties zoals vrijstellingen en ontheffingen.

De provincie hanteert een aantal wettelijke algemene uitgangspunten voor het beleid en de uitvoering van faunabeheer en aanvullend daarop een aantal provinciale uitgangspunten. Al deze uitgangspunten dienen in samenhang met elkaar te worden gezien. In zijn algemeenheid volgt de provincie de wettelijke lijn dat eerst met preventieve maatregelen geprobeerd moet worden om schade aan wettelijke belangen te voorkomen of te verminderen. Dit sluit goed aan bij ons

Bestuursakkoord 2019-2023. Hierin geven wij aan dat wij aandacht zullen schenken aan dierenwelzijn op relevante beleidsterreinen.

Pas als preventieve maatregelen niet effectief of anderszins haalbaar blijken te zijn, komen maatregelen zoals afschot van dieren in beeld. In dit verband is ook ons Bestuursakkoord 2019-2023 van belang. Hierin erkennen wij dat schade en overlast door ganzen voor de landbouw nog altijd te groot is. Wij geven aan dat wij boeren en jagers binnen de wet maximale ruimte geven om deze schade te bestrijden. Die ruimte geven wij ook in deze Nota. De Nota legt in hoofdstuk 6 vast welke processtappen doorlopen worden als faunabeheer nodig wordt geacht. Hiermee brengen wij consistentie aan in de wijze waarop soortgelijke vraagstukken worden aangepakt. Dat betekent eenzelfde systematiek voor het afwegen van verschillende (wettelijke) belangen, voor verschillende soorten, omstandigheden en perioden in het jaar.

Mochten preventieve maatregelen en beheer van schadesoorten niet afdoende zijn om schade te voorkomen of voldoende te verminderen, dan kan de provincie een tegemoetkoming in deze schade betalen. Wij zien het verlenen van een tegemoetkoming dus als de laatste stap in de reeks voorkomen-beschermen-bestrijden-betalen. Een tegemoetkoming wordt in principe alleen uitgekeerd vanwege schade aan bedrijfsmatige

landbouw. Daarbij geldt dat een grondgebruiker ook zelf alles moet doen wat redelijkerwijs gevraagd kan worden om schade te voorkomen of te verminderen. Ook hanteert de provincie bij het verstrekken van een tegemoetkoming een eigen risico voor de aanvrager.

Voorheen lagen kaders voor het faunabeheer vast in zowel de Nota Libje en Libje Litte, de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân, de Beleidsregel Wet natuurbescherming Fryslân en in aparte beleids- en uitvoeringsstukken, zoals bijvoorbeeld de Fryske Guozzenoanpak. Dit leidde tot onduidelijkheden tussen beleid en uitvoering en over bevoegdheden. Met deze Nota Faunabeleid Fryslân brengen wij hierin helderheid. De Nota is vastgesteld door Provinciale Staten. Daarmee is benadrukt dat Provinciale Staten de richtinggevende beleidskaders vaststellen. Operationaliseren van het faunabeleid is een taak van Gedeputeerde Staten. Daarnaast hebben uiteraard andere partijen een verantwoordelijkheid bij de uitvoering.

Met name noemen wij hier de Faunabeheereenheid Fryslân. Wij vinden het van belang dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de provincie als kaderstellend orgaan en de FBE als uitvoerende organisatie. Dit impliceert dat de provincie zich in principe zal beperken

tot het stellen van heldere beleidskaders en doelen voor faunabeheer. Wij laten het aan de FBE over om te bepalen hoe via de uitvoering deze doelen bereikt worden. De FBE borgt dit in het Faunabeheerplan. Wij menen dat wij op deze wijze maximaal vertrouwen en ruimte geven aan de professionaliteit en deskundigheid van de FBE op het gebied van faunabeheer.

De Nota behandelt in hoofdstuk 8 twee bijzondere opgaven die in Fryslân spelen. Het predatiebeheer bij de bescherming van weide- en akkervogels en de aanpak van ganzenschade. Vanwege de specifieke problematiek op deze dossiers wordt hier in een apart hoofdstuk nader op ingegaan.

Deze Nota gaat niet over de concrete uitvoering van het beleid. Bijvoorbeeld de keuze van preventieve maatregelen, het vaststellen van aantallen van afschot, de wijze van uitvoering van het faunabeheer en de concrete hoogte van tegemoetkomingen in faunaschade. Tot slot gaat deze Nota ook niet over het actief soortenbeleid en de bestrijding van invasieve exoten (met uitzondering van enkele soorten die eerder ook in de Nota Libje en Libje Litte geregeld werden¹). Deze beleidsthema's vergen een andere aanpak dan het faunabeheer.

¹ Nijlgans, Beverrat, Muskusrat, Wasbeer, Wasbeerhond en Rosse stekelstaart.

Begrippenlijst

In deze Nota wordt verstaan onder:

Bedrijfsmatige landbouw

Akkerbouw, weidebouw, veehouderij, pluimveehouderij, tuinbouw - daaronder begrepen fruitteelt en het kweken van bomen, bloemen en bloembollen - en elke andere vorm van bodemcultuur in Fryslân, welke zorgt voor het hoofdbestanddeel van het inkomen van de grondgebruiker;

Bestrijden

Onderdeel van het faunabeheer dat betrekking heeft op het vangen en/of doden van dieren (waaronder afschot, vernietiging van nesten, legselreductie, verplaatsen);

BIJ12 (Faunazaken)

Uitvoeringsorganisatie van de twaalf provincies die zich onder meer bezighoudt met taken op het gebied van schade door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren;

Derogatie

Een besluit tot het afwijken van het verbod om dieren te vangen, te doden, te verstoren et cetera. Denk hierbij aan een provinciale vrijstelling, de ontheffing onder de Wnb en de omgevingsvergunning voor een flora- en fauna-activiteit onder de Omgevingswet;

EU-exotenverordening

Europese Verordening voor de aanpak van invasieve exoten;

Faunabeheer

Planmatige aanpak van het voorkomen en bestrijden van schade en overlast veroorzaakt door in het wild levende diersoorten en verwilderde (huis)dieren.

Faunabeheereenheid

Een faunabeheereenheid is een samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van:

- agrariërs;
- particuliere grondeigenaren;
- terreinbeherende organisaties;
- verenigingen van jachtaktehouders;
- een maatschappelijke organisatie die het doel behartigt van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren;

FUMO

Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing, belast met toezicht op en handhaving van (o.a.) de Wet natuurbescherming en Omgevingswet;

Gunstige staat van instandhouding

Staat van instandhouding van een soort waarvoor geldt dat:

- a. uit onderzoek blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbaar onderdeel is van het leefgebied waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- b. het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- c. er een voldoende groot leefgebied bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden;

Habitatrichtlijn

Europese richtlijn uit 1992 ter bescherming van natuurlijke habitats en wilde flora en fauna;

Invasieve exoten

Dieren die van nature niet in Nederland voorkomen en die wanneer zij zich gevestigd hebben of zouden vestigen in de Nederlandse natuur:

- a. een gevaar kunnen opleveren voor het voortbestaan van dier- of plantensoorten die van nature in Nederland of elders voorkomen, of
- b. een aanmerkelijke verslechtering kunnen veroorzaken van omstandigheden die voor het voortbestaan van soorten als bedoeld in onderdeel a noodzakelijk zijn;

Nota

Nota Faunabeleid Fryslân;

Opdracht

Opdracht van Gedeputeerde Staten tot populatiebeheer;

Olterterp overleg

Informeel Fries overleg waarin alle bij weidevogels betrokken partijen zich hebben verenigd.

Overlast

Ernstige hinder veroorzaakt door dieren. Wat precies onder overlast mag worden verstaan hangt af van het beschermingskader van de diersoort in kwestie;

Programma

Maatregelenpakket vastgesteld door Gedeputeerde Staten om doelen uit de Omgevingsvisie mee te bereiken;

Soortenbeschermingsplan

Een plan waarin wordt beschreven hoe overlast door bepaalde soorten kan worden aangepakt en waarin tegelijkertijd wordt beschreven hoe deze soort wordt beschermd;

Staat van instandhouding

Effect van de som van de invloeden die op de betrokken soort inwerken en op lange termijn een verandering kunnen bewerkstelligen in de verspreiding en de grootte van de populaties van die soort op het grondgebied;

Vogelrichtlijn

Europese richtlijn ter behoud van vogels in Europa;

Wildbeheereenheid

Vereniging van jachtakehouders;

Winterganzen

Ganzen die buiten Nederland broeden en in de wintermaanden in Nederland komen overwinteren en ook ganzen die in Nederland broeden en die in Nederland blijven om te overwinteren;

Wnb

Wet natuurbescherming, waarin Europese wet- en regelgeving zoals Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn geïmplementeerd.

Inleiding

Van een ieder wordt in Nederland vereist voldoende zorg in acht te nemen voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving (flora en fauna). Het uitgangspunt hierbij is dat men handelingen achterwege laat waarvan men weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat ze nadelige gevolgen hebben voor flora en fauna. Als er redelijkerwijs niet vereist kan worden een dergelijke handeling achterwege te laten, dan worden er maatregelen getroffen om die nadelige gevolgen te voorkomen. Kunnen nadelige gevolgen niet verder voorkomen worden, dan worden ze beperkt of ongedaan gemaakt.

Dit wordt de zorgplicht genoemd. De zorgplicht schemert ook door in het gehele faunabeleid.

De Wet natuurbescherming (Wnb) en straks de Omgevingswet vormen de wettelijke kaders voor het faunabeleid. Deze wet vormt de basis waarop deze beleidsnotitie rust. De Wnb en de Omgevingswet

zijn geschreven vanuit het uitgangspunt dat soorten beschermd zijn. Vervolgens geeft deze wet mogelijkheden om onder voorwaarden van deze bescherming af te wijken en in te grijpen in populaties. Deze beleidsnota geeft weer hoe Provinciale Staten vinden dat van deze mogelijkheden gebruik gemaakt kan worden. Het louter voorkomen van een diersoort is daarbij geen reden tot ingrijpen. Maar soms veroorzaken dieren schade aan de natuur, aan landbouwgewassen of leveren ze gevaar op voor de verkeersveiligheid. Zo ligt het aantal aanrijdingen met reeën fors boven het door Gedeputeerde Staten gestelde doel. Ook keerden we als provincie in 2019 maar liefst ruim € 9 miljoen uit aan faunaschade, voor het grootste deel veroorzaakt door ganzen. Dat schade en overlast door ganzen voor de landbouw nog altijd groot is, hebben wij erkend in het Bestuursakkoord 2019-2023, 'Lok op 1'. Het terugdringen van schade door dieren vraagt een grote inspanning van alle betrokkenen. Zowel als het gaat

om het treffen van preventieve maatregelen als het organiseren en uitvoeren van beheer.

Met deze Nota Faunabeleid Fryslân biedt de provincie een kader voor adequaat handelen om schade en overlast te voorkomen of te verminderen.

Tot slot is predatiebeheer nodig voor het behoud van de huidige weidevogelpopulaties. Vanuit deze populaties zal te zijner tijd het herstel in een gunstige staat van instandhouding moeten plaatsvinden.

Daarom zetten we maximaal in op samenwerking ten behoeve van effectief predatiebeheer om de staat van instandhouding van weidevogels te verbeteren.

Wanneer ingrijpen in de populaties van bepaalde dieren noodzakelijk is, is dat wel aan regels gebonden. Zo stelt de wet de eis dat bij het vangen en doden van dieren onnodig lijden moet worden voorkomen. Wij hebben daarnaast in het provinciale Bestuursakkoord 2019-2023 vastgelegd dat er bij beleid waarin keuzes worden gemaakt met belangrijke gevolgen voor dieren, aandacht wordt besteed aan dierenwelzijn. Het is duidelijk dat dit bij faunabeleid bij uitstek het geval is. Om die reden staat in deze Nota dat eerst moet worden onderzocht of met preventieve middelen schade aan eigendommen is te voorkomen of verminderen, voordat er wordt ingegrepen. Wij zien het afschot van dieren dus als een laatste middel om schade tegen te gaan. En ook dan speelt dierenwelzijn een belangrijke rol; degene die dieren vangt of doodt, moet onnodig lijden voorkomen. Daarmee volgen wij de Wet natuurbescherming.

Redenen voor de nieuwe nota

Een belangrijke reden voor deze nieuwe nota faunabeleid is het actualiseren van het algemeen beleidskader; hij vervangt de provinciale nota faunabeheer 'Libje en Libje Litte' uit 2010. Het faunabeleid wordt hiermee in één nota ondergebracht en biedt transparantie over het faunabeleid door de provincie.

De provincie geeft met deze Nota Faunabeleid Fryslân aan welk kader zij hanteert voor de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeleid en daarop gebaseerde besluitvorming. Daarmee kunnen (nieuwe) beleidsvragen en beleidsontwikkelingen in samenhang en eenduidig worden opgepakt en beoordeeld. Met deze Nota beoogt de provincie consistentie in de aanpak van soortgelijke vraagstukken. Dat betekent eenzelfde systematiek voor het afwegen van

verschillende (wettelijke) belangen, voor verschillende soorten, omstandigheden en perioden in het jaar.

Verder is duidelijkheid over de taakverdeling van de verschillende betrokken partijen belangrijk.

Doelen

De provincie wil de volgende doelen bereiken met de Nota Faunabeleid Fryslân:

- I. Een heldere visie geven op de uitvoering van de wettelijke taken op het gebied van faunabeheer;*
- II. Een duidelijk en consistent afwegingskader bieden om zowel huidige als toekomstige maatschappelijke vraagstukken ten aanzien van faunabeleid op te lossen. Bijvoorbeeld hoe de verkeersveiligheid te verbeteren om aanrijdingen met dieren te verminderen of te voorkomen;*
- III. Helderheid schetsen over de rol- en taakverdeling tussen Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten, de Faunabeheereenheid Fryslân en andere partijen op het gebied van faunabeheer;*
- IV. Tot slot zal deze Nota ook de kaders geven voor predatiebeheer ten behoeve van het behoud van weide- en akkervogels en de aanpak van de ganzenschade.*

Met deze doelen sluiten wij aan bij de Sustainable Development Goals (hierna: SDG's), zoals vastgesteld door de Verenigde Naties. Meer in het bijzonder gaat het om SDG 15 'bescherming van leven op land'. De vertaling hiervan krijgt een plek in de uitgangspunten voor ons faunabeleid.

Tot slot gaat deze Nota niet over het actief soortenbeleid en de bestrijding van invasieve exoten, omdat deze een geheel andere aanpak vergen dan faunabeheer. Bovendien zal deze Nota geen uitvoeringskaders voor het faunabeheer bepalen. Die zullen door Gedeputeerde Staten worden vastgelegd.

1. Faunabeheer in Fryslân; ontwikkelingen na 2010

Deze nota vervangt de Provinciale Beleidsregels voor de uitvoering van de Flora- en faunawet: 'Libje en Libje Litte'. Sinds de laatste herziening op 6 juli 2010 zijn er wijzigingen geweest in wet- en regelgeving en beleid. In dit hoofdstuk beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van faunabeheer in hoofdlijnen.

1.1 Nieuwe wetten

Op 1 januari 2017 trad de Wnb (Wet natuurbescherming) in werking. Met de komst van de Wnb werd invulling gegeven aan de afspraken in het Bestuursakkoord natuur (2011-2012). Dit betrof de afspraken over decentralisatie van taken en verantwoordelijkheden van het Rijk naar de provincies. De provincie kreeg hierdoor onder andere meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden voor het uitwerken van het beleid voor faunabeheer.

Verder treedt in de komende jaren de Omgevingswet in werking. De verwachting is dat dit nagenoeg geen inhoudelijke veranderingen op het gebied van faunabeleid met zich meebrengt. Deze Nota Faunabeleid Fryslân is dus zowel toepasbaar onder de Wnb als onder de Omgevingswet.

1.2 Gevolgen voor faunabeheer

Uit de wijzigingen in de wet- en regelgeving op het gebied van faunabeheer vloeien de volgende punten voort:

1. Meer nog dan voorheen moeten alle vormen van faunabeheer zoveel mogelijk planmatig en op elkaar afgestemd plaatsvinden (bijvoorbeeld het beheer van de omvang van populaties van in het wild levende soorten). Faunabeheerplannen van de Faunabeheereenheid (FBE) hebben hierin een belangrijke plek.
2. De Faunabeheereenheid heeft een centrale rol gekregen bij de coördinatie en ondersteuning van de uitvoering van maatregelen, gericht op het beperken van schade door in het wild levende dieren.
3. Jachthouders met een jachtakte zijn nu verplicht lid van lokale Wildbeheereenheden (WBE's). De Wet natuurbescherming en de Omgevingswet stellen eisen aan de WBE's. De WBE's zorgen ervoor dat jacht en faunabeheer worden uitgevoerd, in samenwerking met en voor grondgebruikers en grondeigenaren in hun werkgebied.
4. Jachtaktehouders moeten alle afschot, ook in het kader van de jacht, registreren. Dit geldt voor wettelijk beschermde soorten, verwilderde soorten

en exoten. De verwachting is dat het inzicht in de relatie tussen dierpopulaties, schade aan wettelijke belangen en de effecten van faunabeheer verder verbetert. Dat zal mede het gevolg zijn van de door de Wnb vereiste planmatige aanpak, verplichte trendtellingen en/of de registratie van al het afschot.

5. De provincies zijn vanaf de inwerkingtreding van de Wnb volledig verantwoordelijk voor de tegevoetkoming in schade. Daarmee hebben zij ook belang bij een planmatige aanpak ter voorkoming van deze schade.

Daarnaast signaleren wij de volgende ontwikkelingen op het gebied van faunabeheer:

1. De maatschappelijke opvattingen veranderen over de manier waarop het beheer van wilde dieren zou moeten plaatsvinden en op welke manier aantasting van dieren of dierpopulaties gewenst of ongewenst is. Dierenwelzijn weegt hierbij steeds meer mee. Het gaat daarbij om de vraag of doden gerechtvaardigd is in relatie tot het daarmee te bereiken doel. Maar het gaat ook om de vraag welke middelen hiervoor ingezet kunnen worden. Aan de andere kant zijn er ook steeds meer mensen die

doortastend ingrijpen juist belangrijk vinden. Ook neemt het draagvlak voor bijvoorbeeld het eten van wild toe.

2. Sinds de inwerkingtreding van 'Libje en Libje Litte' is de faunaschade in Fryslân gestegen. Deze schade bestaat voornamelijk uit vraatschade door ganzen die in de winter op boerenland foerageren en daardoor de opbrengst voor boeren verminderen. Daarnaast is het aantal weidevogels verder afgenomen. Wij blijven ons ervoor inzetten om deze zorgwekkende ontwikkelingen een halt toe te roepen.
3. Sinds 2010 is er in Fryslân een aantal diersoorten bijgekomen. Zo zijn onder andere de wolf en de bever teruggekeerd in Nederland en ook in Fryslân gesignaleerd. Daarnaast zijn populaties van een aantal soorten gewijzigd, bijvoorbeeld van de steenmarter. Aannemelijk is dat dergelijke ontwikkelingen zich ook in de toekomst zullen voordoen.
4. Tot slot is het accent bij de bescherming en beheer van ree en damhert verschoven. Het beleid is niet meer gebaseerd op populatieomvang, maar op verkeersveiligheid en het voorkomen van aanrijdingen. Dat is mogelijk nu onder de Wnb populatiebeheer kan worden ingezet om schade aan wettelijke belangen te voorkomen of te verminderen.

2. Visie en algemene uitgangspunten op faunabeheer

In de Wet natuurbescherming staat de bescherming van de inheemse flora en fauna centraal. De bescherming van de inheemse flora en fauna is ook een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet. Fryslân heeft uitzonderlijke, unieke natuurwaarden. Dit is iets waar wij trots op zijn als onderdeel van ons natuurlijk-cultureel erfgoed. Hier vloeit ook een verantwoordelijkheid uit voort om goed op deze unieke waarden te passen en ze te beschermen.

2.1 Visie

De provincie Fryslân heeft van alle provincies al jaren de hoogste schade door in het wild levende diersoorten. Deze schade wordt vrijwel geheel veroorzaakt door winterganzen. Wij begrijpen de zorgen van grondgebruikers hierover. Daarom zien wij de noodzaak tot adequaat faunabeheer, waarbij de nadruk ligt op het voorkomen van schade.

Provinciale taak

Het kan dus wenselijk en noodzakelijk zijn om in te grijpen bij populaties van in het wild levende dieren. Dit ingrijpen zelf is geen taak van de provincie. Het is wel onze taak om, binnen de afwegingsruimte die de Wnb en de Omgevingswet bieden, door middel

van faunabeleid duidelijkheid te geven over de kaders voor de uitvoering en partijen te faciliteren om te kunnen ingrijpen bij schade aan een wettelijk belang. Wij zoeken waar nodig wel de maximale ruimte binnen deze wetgeving, om slagvaardig te kunnen opereren bij het faunabeheer. Waar de wet naar onze mening te weinig ruimte biedt, treden wij in overleg met de minister om deze ruimte alsnog te bewerkstelligen. Wij doen dit bij voorkeur in interprovinciaal verband.

Bestrijding

Als de staat van instandhouding van een diersoort gunstig is, en de noodzaak en het doel van ingrijpen duidelijk zijn, dan kan een vorm van bestrijding plaatsvinden.

Het bestrijden kan verschillende doelen hebben:

- Voorkomen van overlast en bestrijden van schade aan wettelijke belangen;
- Voorkomen van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren.

De Wnb en de Omgevingswet bieden daarvoor de kaders en de provincie kan hiervoor nader beleid formuleren. In deze Nota is dit faunabeleid verwoord.

2.2 Uitgangspunten

De provincie Fryslân hanteert elf uitgangspunten voor het beleid en de uitvoering van faunabeheer. Vijf daarvan vloeien voort uit de Wet natuurbescherming, de overige zes zijn aanvullende provinciale uitgangspunten. Alle uitgangspunten dienen in samenhang te worden gezien.

De vijf algemene uitgangspunten op basis van de Wnb:

Uitgangspunt 1: Wettelijke belangen

Op grond van wet- en regelgeving is het vangen en doden van in het wild levende dieren slechts toegestaan als dat gebeurt met het oog op nauwkeurig omschreven doelstellingen die betrekking hebben op in de Wnb genoemde maatschappelijke belangen. Dit is het principe dat ten grondslag ligt aan de regels voor faunabeheer. Het gevolg hiervan is dat alleen schade aan en risico's voor in de Wet natuurbescherming vastgelegde belangen mogelijkheden bieden voor faunabeheer.

Voor alle beschermde diersoorten kunnen de volgende wettelijke belangen dienen als rechtvaardiging voor het faunabeheer:

- Het belang van openbare veiligheid en volksgezondheid;
- Het belang van veiligheid van het luchtverkeer;
- Het voorkomen van belangrijke schade aan landbouwgewassen;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Verder benadrukken wij dat derogaties altijd in het kader van een bepaald wettelijk belang worden verleend. Daarom dient bij derogaties helder te zijn welk doel er mee wordt beoogd en hoe dit wordt gemonitord. Wanneer aan dit wettelijk belang voldoende is tegemoetgekomen, dan rechtvaardigt het betreffende probleem de derogatie ook niet meer. In deze situatie dient de derogatie ingetrokken of afgebouwd te worden tot een lager niveau, om te voorkomen dat opnieuw schade aan het betreffende wettelijk belang ontstaat.

Uitgangspunt 2: Alternatieven

Uitgangspunt bij faunabeheer waarbij in het wild levende dieren worden gedood of gevangen, is dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat waarmee hetzelfde doel kan worden bereikt. Dat wil zeggen het tot een aanvaardbaar niveau reduceren van schade, risico's en/of overlast.

Uitgangspunt 3: Staat van instandhouding

De staat van instandhouding van de soort mag niet verslechteren. Daarom worden conform wet- en regelgeving in beginsel alleen derogaties verleend voor soorten in een gunstige staat van instandhouding. Dat de staat van instandhouding van een diersoort niet mag verslechteren geldt niet voor verwilderde (huis)dieren.

Daarnaast vinden wij dat in uitzonderlijke, specifieke gevallen toch een derogatie verleend kan worden als een soort in een ongunstige staat van instandhouding verkeert. Dit is maatwerk waarbij het faunabeheer het herstel van deze soort niet in de weg mag staan.

Als er onduidelijkheid is binnen het afwegingskader, kan faunabeheer ook in de vorm van een pilot plaatsvinden. Zo'n pilot is gericht op beperkt ingrijpen in een populatie en is tevens bedoeld om meer informatie te verzamelen over de betrokken soorten.

Pilot beheer steenmarters Soarremoarre

In het weidevogelgebied Soarremoarre bij Aldeboarn heeft de provincie Fryslân in het voorjaar van 2018 de effecten onderzocht van het vangen en doden van steenmarters. Er zijn tien steenmarters gedood. Ondanks dat twee steenmarters met jongen met rust zijn gelaten, was er sprake van een duidelijke daling van de predatie van weidevogel-nesten door steenmarters. Ook leek de plaats van de gedode steenmarters niet te worden ingenomen door steenmarters uit andere gebieden.

Uitgangspunt 4: Volgorde beschermen – voorkomen – bestrijden – betalen

Faunabeheer wordt gebaseerd op het volgordelijke rijtje beschermen - voorkomen – bestrijden – betalen. In combinatie met Uitgangspunt 3 betekent dit dat een gunstige staat van instandhouding dan wel herstellen van de betreffende diersoorten voorop staat. Faunabeheer waarbij dieren worden gedood, moet conform de Wnb terughoudend worden toegepast. Dat wil zeggen: alleen wanneer preventieve maatregelen redelijkerwijs niet haalbaar zijn, het effectieve maatregelen zijn en bij het ingrijpen het aantal te doden dieren zoveel mogelijk wordt beperkt.

Het blijft mogelijk om derogaties te verlenen waarbij het reduceren van aantallen noodzakelijk is om tegemoet te komen aan een wettelijk belang.

Grauwe gans

Om schade door de grauwe gans tijdens de zo-

merperiode te verminderen, is verjagen of afschot mogelijk. Ook zijn er voor grondgebruikers mogelijkheden voor een tegemoetkoming in de schade.

Uitgangspunt 5: Vrijstelling als het kan, ontheffing wanneer dat moet

De wetgever heeft beoogd om de schadebestrijding door of namens de grondgebruikers zoveel mogelijk te laten plaatsvinden op basis van vrijstellingen.

Zo is er een landelijke vrijstelling voor schadebestrijding bij soorten die in het gehele land schade veroorzaken.

Ook een provinciale vrijstelling behoort tot de mogelijkheden. Mede om administratieve lasten voor grondgebruikers en voor andere initiatiefnemers te beperken, vinden wij de provinciale vrijstelling in principe het meest geschikte instrument bij de bestrijding van structurele overlast en schade. De provinciale vrijstelling is een goed instrument voor schadebestrijding bij soorten die in de gehele provincie schade veroorzaken en waarvan bovendien de staat van instandhouding niet ter discussie staat.

Ganzenschade in de winter
Er geldt in Fryslân een vrijstelling voor bestrijding van ganzenschade in de winterperiode.

Bij het faunabeheer vinden we het ook belangrijk om maatwerk te kunnen leveren. Het instrument van de ontheffing past daar vaak beter bij dan de vrijstelling. Bij een ontheffing is er sprake van toestemming tot een gerichte aanpak van een specifiek probleem. Zo'n ontheffing wordt over het algemeen verleend aan de FBE, maar kan ook aan anderen worden verleend. Te denken valt aan Wetterskip Fryslân, terreinbeherende organisaties (TBO's) en agrarische collectieven.

De aanvullende provinciale uitgangspunten:

Uitgangspunt 6: Proportionaliteit

Voor de maatregelen doden en vangen van dieren en legselreductie (zoals het prikken van eieren) is het uitgangspunt dat deze maatregelen in proportie zijn met de omvang van de schade of overlast die hiermee kan worden beperkt.

Bij derogaties wordt gemotiveerd hoe tot een oordeel over proportionaliteit is gekomen. Dit vraagt om een goede afweging tussen het beschermingskader van de soort(en) en de inzichtelijk gemaakte schade aan een wettelijk belang. Zo zou het kunnen dat we, ondanks

schade, toch niet overgaan tot ingrijpen. Bij de beoordeling van deze proportionaliteit worden in elk geval meegewogen de omvang van de schade, eventuele effecten op andere dieren, de gevoeligheid van een soort voor de beheermaatregel, en de afweging waarom de ene beschermde soort mag worden bestreden ten gunste van een andere beschermde soort.

Uitgangspunt 7: Vroegtijdig ingrijpen

De provincie streeft ernaar om op het juiste moment, dat wil zeggen vroegtijdig, maatregelen mogelijk te maken door middel van een derogatie.

Het aantalsverloop van een dierpopulatie laat meestal aanvankelijk, in een aanlooperperiode, een langzame toename zien en pas daarna een snelle exponentiële groei. Door bestrijding zo vroeg mogelijk te starten willen we voorkomen dat een schadeveroorzakende soort in een fase van exponentiële groei belandt waardoor de schade te hoog oploopt. Bovendien kun je met vroeg ingrijpen de schadeveroorzakende soort effectief aanpakken en het aantal te doden dieren beperkt houden.

Uitgangspunt 8: Planmatig faunabeheer

Wij vinden zorgvuldigheid in het faunabeheer, waarbij ook dieren kunnen worden gedood, zeer belangrijk. Daarom verwachten wij een hoge mate van professionaliteit van onze maatschappelijke partners. Ingrijpen kan in principe alleen plaatsvinden in een samenhangende, planmatige aanpak van gerichte overlast- of schadebestrijding door of namens grondgebruikers en jachtaktehouders.

Deze aanpak vraagt om een gedegen wetenschappelijke onderbouwing of begeleiding. Wij vinden het belangrijk dat praktijkervaringen hierbij nadrukkelijk worden betrokken. Voor deze samenhangende aanpak zijn goede Faunabeheerplannen van de Faunabeheereenheid Fryslân (FBE) essentieel. In deze Faunabeheerplannen, en in de uitvoeringspraktijk, moeten ook de voorafgaande preventieve maatregelen goed tot hun recht komen. Wij blijven daarom inzetten op het gezamenlijk ontwikkelen en delen van kennis over maatregelen ter voorkoming van faunaschade. Dit doen wij zoveel mogelijk binnen de gezamenlijke werkorganisatie van de provincies: BIJ12 Faunazaken.

Uitgangspunt 9: Monitoring en onderzoek

Wij hechten waarde aan goede monitoring van de resultaten van de beoogde effecten. Daarom is het van belang dat wij beschikken over voldoende actuele tel- en monitoringsgegevens. Deze zijn nodig voor een

actueel en adequaat fauna- en natuurbeleid en voor de onderbouwing van derogatiebesluiten. Wij hebben een duidelijk beeld nodig van de invloed van de ingreep op de staat van instandhouding van de doelsoort, doeltreffendheid van de schadebestrijding, de effectiviteit en implementatie van preventiemaatregelen en alternatieven. Voor deze tel- en monitoringsgegevens zijn wij afhankelijk van deskundige organisaties, waaronder onze maatschappelijke partners.

Uitgangspunt 10: Maatschappelijk draagvlak

Het overgaan tot faunabeheer leidt regelmatig tot maatschappelijke discussies. Daarom is maatschappelijk draagvlak een factor in faunabeheer. Hoewel vanwege de wet- en regelgeving de wettelijke belangen de doorslag geven, kan maatschappelijk draagvlak wel een rol spelen bij de afweging of er sprake is van schade aan een wettelijk belang. Daarvoor gelden niet altijd objectieve maatstaven en hebben we als provincie de nodige beoordelingsruimte.

Afwegingen

Maatschappelijk draagvlak speelt mee bij vragen als:

- Hoeveel dieraanrijdingen mogen er plaatsvinden, voordat er afschot mag worden gepleegd in het kader van verkeersveiligheid?
- Wanneer is sprake van 'belangrijke schade'?
- Wanneer is het doden van een diersoort toegestaan ten behoeve van een andere diersoort?

Maatschappelijk draagvlak kan ook een rol spelen bij het bepalen van de methode voor faunabeheer.

Welke methode?

Een voorbeeld hiervan is de keuze om al dan niet ganzen te vergassen of verwilderde katten af te schieten. Vinden mensen dit acceptabele methodes?

Uitgangspunt 11: Jacht

Volgens wet- en regelgeving wordt jacht, naast benutting van wildsoorten, mede gezien als middel om schade door in het wild levende diersoorten tegen te gaan. Daarmee is jacht ook een instrument van faunabeheer. De verantwoordelijk voor het openstellen van de jacht ligt bij de minister. De minister wijst hiervoor soorten aan. Gedeputeerde Staten kunnen op onderdelen voorwaarden stellen aan de jacht.

Ten eerste kunnen Gedeputeerde Staten de jacht in de hele provincie, of een gedeelte daarvan, voor een bepaalde tijd sluiten bij voor het wild ongunstige weersomstandigheden. Wij zullen hiervan in voorkomende gevallen gebruik maken.

Ten tweede kunnen Gedeputeerde Staten voorwaarden stellen aan jacht in en om N2000-gebieden in relatie tot de beheerdoelen. Jacht mag hier alleen plaatsvinden als met zekerheid geen afbreuk wordt gedaan aan de instandhoudingsdoelstellingen voor het betreffende N2000-gebied. Dit moet worden getoetst in het kader van het betreffende N2000-beheerplan. Of jacht dan daadwerkelijk wordt toegestaan, is afhankelijk van de toestemming van de grondeigenaar of beheerder van het gebied.

Ten derde heeft de provincie een privaatrechtelijke rol als eigenaar van provinciale eigendommen. In deze hoedanigheid kan de provincie besluiten om het jachtrecht al of niet te verhuren, eventueel onder voorwaarden.

3. Tegemoetkomingen faunaschade

Bij schade veroorzaakt door in het wild levende beschermde diersoorten is een financiële tegemoetkoming mogelijk. Die wordt verstrekt door Gedeputeerde Staten. De hoogte wordt naar redelijkheid en billijkheid vastgesteld. Het streven hierbij is om een reële tegemoetkoming voor de schade uit te keren. Veel meer dan een louter financieel instrument, zien wij deze tegemoetkoming vooral als een middel om draagvlak te houden voor de juridische en beleidsmatig gewenste bescherming van diersoorten.

3.1 Voorkomen

Uitgangspunt is dat een grondgebruiker zelf alles moet doen wat redelijkerwijs van hem gevraagd kan worden om schade te voorkomen of te verminderen. Bijvoorbeeld door het afschermen van kwetsbare gewassen, het verjagen van schadetoebrengende dieren of de inzet van zwaardere instrumenten in de vorm van derogatie om dieren te vangen of te doden. Het ligt genuanceerder als de overheid de mogelijkheden voor de grondgebruiker beperkt om schade te bestrijden, of wanneer het collectief toepassen van

preventieve maatregelen ongewenste effecten heeft op andere beschermde natuurwaarden. In die gevallen kan een regeling gelden voor tegemoetkoming in schade. Maar ook dan geldt dat er altijd sprake is van een zeker eigen risico.

3.2 Tegemoetkoming

Het verlenen van een tegemoetkoming voor schade is de laatste stap in de reeks voorkomen-beschermen-bestrijden-betalen. Waar mogelijk wil de provincie inzetten op het voorkómen van schade. Als er ondanks het treffen van maatregelen en inspanningen, waaronder het inzetten van derogaties, sprake is van landbouwschade, dan verlenen Gedeputeerde Staten de grondgebruiker daarvoor in principe een tegemoetkoming. Deze tegemoetkoming wordt verleend voor zover de schade is aangericht door natuurlijk in het wild levende dieren. Een tegemoetkoming wordt uitsluitend verstrekt voor schade veroorzaakt aan bedrijfsmatige landbouw en die schade redelijkerwijs niet, of niet geheel, ten laste van de grondgebruiker behoort te blijven.

In incidentele, bijzondere gevallen kan hiervan worden afgeweken en kan Gedeputeerde Staten besluiten ook schade aan hobbymatig gehouden dieren te vergoeden.

Schade door de wolf

Een vergoeding voor schade aan hobbymatig gehouden dieren kan bij wijze van uitzondering mogelijk zijn. Dit gebeurt al bij schade veroorzaakt door de wolf.

Eigen risico

De provincie hanteert bij het verstrekken van een tegemoetkoming in schade in principe een eigen risico¹ voor de aanvrager. Het is aan Gedeputeerde Staten om de hoogte van dit risico vast te stellen. Daarvoor heeft Gedeputeerde Staten de nodige beoordelingsruimte. De hoogte van het eigen risico wordt mede bepaald door de wettelijke mogelijkheden die de overheid geeft om schade te bestrijden via derogaties, en door de aard, omvang en voorzienbaarheid van de schade.

Een zekere mate van schade door in het wild levende beschermde dieren dient een ieder voor lief te nemen. In principe verstrekt de provincie geen tegemoetkoming als schade te beschouwen is als een normaal bedrijfsrisico.

Van een normaal bedrijfsrisico is naar ons oordeel sprake als er naar redelijkheid en billijkheid geen belemmeringen voor een grondgebruiker zijn om schade te voorkomen.

Toch tegemoetkoming bij winterganzen

Bij de winterganzen wijkt de provincie tot nu toe van deze lijn af: wij hebben een vrijstelling verleend om schade te bestrijden, maar keren tegelijkertijd toch 80% tegemoetkoming in de schade uit. De reden hiervoor is dat wij op basis van evaluaties de omvang van de ganzenproblematiek op dit moment zodanig groot achten, dat dit niet meer als een normaal bedrijfsrisico wordt gezien. Dit rechtvaardigt naar onze mening een redelijke en billijke tegemoetkoming.

Publieke middelen

Bij het verstrekken van tegemoetkomingen in schade gaat het om inzet van publieke middelen. Dat vinden wij enerzijds gerechtvaardigd, omdat het verlenen

van tegemoetkomingen in schade veroorzaakt door beschermde, in het wild levende diersoorten, bijdraagt aan draagvlak voor de bescherming van in het wild levende diersoorten. Anderzijds kijken wij daarom altijd kritisch naar de noodzaak en de hoogte van een tegemoetkoming. Gedeputeerde Staten bepaalt de hoogte van de tegemoetkoming.

Schadetaxaties en verstrekken tegemoetkoming

BIJ12 Faunazaken (BIJ12) verzorgt de uitvoering van de schadetaxaties en het verstrekken van tegemoetkoming in de faunaschade. Ook de beoordeling of er sprake is van eventuele schade ligt bij BIJ12.

Aan de beoordeling van tegemoetkomingen moet een zorgvuldige taxatie ten grondslag liggen. Het is daarom belangrijk dat BIJ12 steeds beschikt over actuele en heldere taxatierichtlijnen waarmee de taxateurs het veld ingaan. Wij vinden dat BIJ12 kritisch moet blijven beoordelen of er wel sprake is van schade en welke factoren hierop van invloed zijn. Eventueel dient BIJ12 daar, in opdracht van de provincies, onderzoek naar te doen. Wij vinden het belangrijk dat BIJ12 blijvend aandacht geeft aan de actualisatie van taxatierichtlijnen naar de nieuwste technische inzichten.

Schade melden

Van grondgebruikers verwachten wij dat zij (dreigende) schade daadwerkelijk melden bij BIJ12 en hiervoor, als zij dat wensen, een tegemoetkoming aanvragen. Alleen dan kan een tegemoetkoming in schade worden uitgekeerd en ontstaat er een goed beeld van de ontwikkeling van schade in de loop van de tijd. Dit laatste is van groot belang voor beoordeling van de effectiviteit van beleid en voor de grondgebruikers die schade van beschermde dieren ondervinden.

¹ 'Eigen risico' zoals bedoeld in de Beleidsregel Wet natuurbescherming Fryslân 2018 valt onder het begrip normaal maatschappelijk risico.

4. Reikwijdte van de Nota

In dit hoofdstuk geven we aan wat de positie is van deze nota in het provinciaal natuurbeleid.

4.1 Afbakening

Soortenbescherming

Natuurbescherming kan grofweg worden gesplitst in twee onderdelen: gebiedsbescherming en soortenbescherming. Gebiedsbescherming draait om de ontwikkeling, het beheer en de bescherming van vooral Natura 2000-gebieden. Soortenbescherming draait om het behoud of herstel van soorten in een gunstige staat van instandhouding. Dat geldt zowel binnen als buiten de Natura 2000-gebieden. Deze Nota heeft alleen betrekking op soortenbescherming, en daarin op een specifiek onderdeel.

Faunabeleid

Het provinciale soortenbeleid bestaat namelijk uit drie onderdelen:

1. Het actief soortenbeleid.
Dit gaat vooral over bescherming van soorten die het slecht doen en is gericht op behoud en herstel. Daarmee vergt dit een geheel andere aanpak dan het faunabeheer van soorten die het wel goed doen.

2. De aanpak van invasieve exoten.
Dit gaat over de bestrijding van invasieve soorten die hier van nature niet voorkomen. Dit vergt andere maatregelen dan de aanpak van schade door beschermde inheemse diersoorten. Voor de aanpak van invasieve exoten wordt apart beleid vastgesteld.
3. Faunabeleid, gericht op beheer, schadebestrijding en tegemoetkomingen in de faunaschade.

Deze Nota heeft alleen betrekking op het derde onderdeel van het provinciale soortenbeleid: het faunabeleid, gericht op beheer, schadebestrijding en tegemoetkomingen in de faunaschade.

De Nota is daarnaast echter wel van belang voor actief soortenbeleid, namelijk wanneer faunabeheer deel uitmaakt van een maatregelenpakket om soorten weer in een gunstige staat van instandhouding te krijgen.

Weidevogels

Een voorbeeld van betrokkenheid van de Nota Faunabeleid Fryslân bij het actief soortenbeleid, is predatiebeheer voor de bescherming van weidevogel- en akervogelpopulaties. Voor predatiebeheer verwijst de Startnotitie Weidevogels 2021–2030 naar deze Nota.

Ganzenschade

Faunabeheer heeft ook betrekking op de aanpak van ganzenschade. De bescherming en het beheer van ganzen liggen momenteel vast in de Nota Gans in Balans (beleid) en de Fryske Guozzenoanpak (uitvoering). De huidige aanpak loopt tot en met 2023. Tot die tijd vindt uitvoering van het beleid plaats op basis van de Fryske Guozzenoanpak. Na de evaluatie van zowel de Nota Gans in Balans als de Fryske Guozzenoanpak wordt het beleid voor de aanpak van de ganzenschade geïntegreerd in deze Nota. Een nadere uitleg staat in paragraaf 8.2 van deze Nota.

4.2 Provinciaal natuurbeleid binnen Omgevingswet en Wnb

Omgevingsvisie en Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 / Omgevingsverordening

Uit de Omgevingswet vloeit voort dat elke provincie een Omgevingsvisie dient op te stellen. In de Omgevingsvisie worden de hoofdlijnen beschreven van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied van de provincie. De provincie stelde op 23 september 2020 de Omgevingsvisie Fryslân 2020 vast. Voor faunabeheer is onder andere van belang dat in de Omgevingsvisie het reduceren van de ganzenschade en het behoud van weidevogels als doelen zijn opgenomen. Faunabeheer is nodig om deze doelen te behalen en deze Nota geeft hier beleidskaders voor.

Faunabeheer wordt onder andere geregeld in de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017. Deze verordening wordt in principe beleidsarm opgenomen in de Omgevingsverordening.

Beleidsregel Wet natuurbescherming Fryslân 2018

De Beleidsregel Wet natuurbescherming Fryslân 2018 is vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Voor wat betreft beheer en schadebestrijding heeft deze beleidsregel alleen betrekking op tegemoetkomingen in de faunaschade. Deze regels zijn grotendeels gebaseerd op interprovinciale model-beleidsregels die door BIJ12 worden opgesteld. Gedeputeerde Staten mogen van deze model-beleidsregels afwijken. De beleidskaders die Provinciale Staten hiervoor aan Gedeputeerde Staten willen meegeven, worden in deze Nota vastgelegd.

5. Wettelijk kader en bevoegdheden

Op het faunabeheer in provincie Fryslân zijn verschillende wetten, regels en bevoegdheden van toepassing. Zowel vanuit het Rijk als van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten.

5.1 Rijk

Het Rijk stelt de wet- en regelgeving vast waaraan het provinciale beleid moet voldoen. Bovendien stelt het Rijk regels met betrekking tot de jacht. Daarnaast heeft de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (de minister) vanuit wet- en regelgeving een aantal bevoegdheden op het gebied van faunabeheer. De minister kan vrijstelling verlenen voor soorten die landelijk schade of overlast veroorzaken. Wanneer de minister een bestaande vrijstelling wil intrekken of wijzigen of voor een nieuwe soort een vrijstelling wil verlenen, dan dient de minister te overleggen met de provincies. Daarnaast ziet de minister toe op de staat van instandhouding van diersoorten die op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn strikt beschermd worden.

5.2 Provinciale Staten

Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017 / Omgevingsverordening

De Wnb biedt Provinciale Staten de mogelijkheid regels te stellen voor de bescherming en het beheer van diersoorten. Ook kunnen zij schade- en overlastveroorzakende soorten aanwijzen waarop faunabeheer mag worden verricht. In verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet zal de Verordening Wet natuur-

bescherming Fryslân 2017 geïntegreerd worden in de Omgevingsverordening.

Steenmarters en roeken

Provinciale Staten kunnen vanuit de Wnb regels stellen, bijvoorbeeld hoe om te gaan met steenmarters en roeken binnen de bebouwde kom.

Regels voor Faunabeheereenheid Fryslân, Faunabeheerplannen en Wildbeheereenheden

Provinciale Staten stellen in de verordening regels voor de Faunabeheereenheid (FBE), Faunabeheerplannen (FBP) en de Wildbeheereenheden (WBE). Deze regels kunnen in ieder geval betrekking hebben op de omvang en begrenzing van het werkgebied van de Faunabeheereenheid en op de vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties in het bestuur daarvan. Hoe de provincie om wil gaan met deze bevoegdheid, wordt besproken in hoofdstuk 7 van deze Nota.

Ten aanzien van de Faunabeheerplannen kunnen eisen worden gesteld aan de onderbouwing van de wijze waarop en de perioden waarin handelingen worden verricht. In de verordening stellen Provinciale Staten ook eisen aan de onderbouwing van de aard, omvang en noodzaak van de te verrichten handelingen, althans voor die Faunabeheerplannen waarop het wettelijk instrument van een ontheffing of opdracht van Gedeputeerde Staten volgt.

Provinciale Staten stellen bij verordening ook regels waaraan de WBE's moeten voldoen. Deze regels hebben in ieder geval betrekking op de omvang en

begrenzing van het werkgebied waarover de zorg van de wildbeheereenheid zich uitstrekt. De verordening regelt ook wanneer jachtaktehouders zijn uitgezonderd van het verplichte lidmaatschap van de WBE. Dit onderwerp valt immers samen met de rol en verantwoordelijkheden van de Faunabeheereenheid en de Wildbeheereenheden.

Vrijstellingen

Provinciale Staten kunnen onder bepaalde voorwaarden een vrijstelling verlenen voor faunabeheer. Voor vrijgestelde soorten binnen het werkgebied van de FBE is een Faunabeheerplan een voorwaarde. Ook kan binnen de bebouwde kom een soortenbeschermingsplan als voorwaarde worden gesteld. De vrijstelling is met name geschikt om in te grijpen bij grote, belangrijke schade, die voor een lange tijd provinciebreed optreedt. Een vrijstelling kan voor de gehele of grote delen van de provincie gelden en geldt in principe voor onbepaalde tijd. Als er een reden voor is dan kunnen Provinciale Staten deze vrijstelling wijzigen of intrekken.

Provinciale Staten kunnen, net als nu, een vrijstelling verlenen aan gemeenten voor de bestrijding van overlast door vogels of andere dieren binnen de bebouwde kom. Bij vogels, zoals roeken, moet sprake zijn van een zodanige overlast dat dit een gevaar vormt voor de volksgezondheid, de openbare veiligheid of de veiligheid van het luchtverkeer.

Op basis van wet- en regelgeving mogen Provinciale Staten geen vrijstelling geven voor soorten die in hun voortbestaan worden bedreigd of dat risico lopen.

Dit betekent dat alleen voor soorten waarbij de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is een vrijstelling mag gelden.

Vrijstellingen worden verleend om schade aan wettelijke belangen te kunnen bestrijden. Als de schade aan het betreffende wettelijk belang voldoende is gereduceerd, dan verliest de vrijstelling zijn rechtvaardigingsgrond. In deze situatie dient de vrijstelling ingetrokken of afgebouwd te worden tot een lager niveau, om te voorkomen dat opnieuw schade aan het betreffende wettelijk belang ontstaat.

In de Omgevingsverordening worden vrijstellingen van een 'noodstop' voorzien, waarmee Gedeputeerde Staten een vrijstelling tijdelijk buiten werking kunnen stellen. Deze bevoegdheid kan worden gebruikt bij

een uitbraak van besmettelijke vee- en dierziekten of als uiterst ongunstige weersomstandigheden dat vergen.

5.3 Gedeputeerde Staten

Huidige bevoegdheden

Gedeputeerde Staten kunnen onder bepaalde voorwaarden een ontheffing verlenen voor faunabeheer. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is een door GS goedgekeurd Faunabeheerplan. Een ontheffing moet gebaseerd zijn op een evenredige belangenafweging. Het afwegingskader hiervoor wordt geschetst in hoofdstuk 6 van deze Nota. Het is aan de aanvrager om de vereiste informatie aan te leveren voor de onderbouwing van de noodzaak van de ontheffing.

De ontheffingen hebben in principe een tijdsduur van maximaal vijf jaar en lenen zich het best voor een overzichtelijk, beperkt gebied. Door deze systematiek in combinatie met de verplichte registratie van de schade en van de betreffende diersoort(en) houden we een actueel beeld van de ontwikkelingen.

In uitzonderlijke gevallen en acute situaties kunnen Gedeputeerde Staten een opdracht geven tot het uitvoeren van populatiebeheer. Hiervoor geldt het afwegingskader zoals geschetst in hoofdstuk 6.

Ten slotte zijn Gedeputeerde Staten bevoegd tot het verlenen van tegemoetkomingen in de faunaschade. In hoofdstuk 3 van deze Nota is geschetst welke kaders Provinciale Staten hiervoor aan Gedeputeerde Staten meegeven.

Nieuwe bevoegdheid onder de Omgevingswet: het programma

Programma's zijn een geschikt nieuw instrument wanneer een integrale aanpak op het gebied van verschillende beleidsterreinen noodzakelijk is om een beleidsdoel uit de Omgevingsvisie te bereiken. De opzet van het programma is dat er enerzijds een evenwichtige en duurzame ontwikkeling mogelijk moet zijn. Anderzijds wordt gestreefd naar verbetering van de staat van instandhouding van beschermde soorten. In een programma kan deze balans tussen beschermen en beheer worden geborgd.

Faunabeheer kan deel uitmaken van zo'n programma. In een programma kan worden aangegeven welke acties en/of maatregelen worden ondernomen om beleidsdoelen te bereiken.

Kansrijk instrument

Wij vinden het programma een kansrijk instrument. Een programma is een uitvoeringsinstrument. Dat geldt ook voor operationeel beleid van Gedeputeerde Staten en een Faunabeheerplan. Gedeputeerde Staten gaan de samenhang en relatie tussen deze uitvoeringsinstrumenten nog nader in beeld brengen. In de Omgevingsvisie die door ons is vastgesteld, hebben wij al besloten om een programma op te stellen voor het reduceren van de ganzenschade.

Toezicht en handhaving

Gedeputeerde Staten zijn het bevoegd gezag voor toezicht en handhaving met betrekking tot onder meer de bescherming van dieren, planten en houtopstanden. GS hebben de toezichts- en handhavingstaken gemandateerd aan de FUMO. De FUMO voert toezicht uit op het faunabeheer (jacht, faunabeheer).

Het beleid rond toezicht en handhaving van de Wnb is gericht op het verbeteren van het naleefgedrag. Daarbij wordt vooral gestreefd naar een verbeterde zelfsturing van de uitvoerenden van het faunabeheer. Daarnaast is de zichtbaarheid van het toezicht van belang om de naleving te bevorderen. De toezichthouder kan met communicatie en voorlichting over

het doel en de inhoud van de regels, de juiste interpretatie en naleving ondersteunen. GS besteden bij de te verlenen derogaties bijzondere aandacht aan zowel de communicatie als de handhaafbaarheid van de voorschriften. Dat doen we in afstemming met de FUMO.

Uit het provinciale handhavingsbeleid volgt dat de provincie van de FBE, en van andere maatschappelijke organisaties, verwacht dat zij ook binnen hun organisatie vorm geven aan de eigen verantwoordelijkheid voor het naleven van wet- en regelgeving en de voorschriften, verbonden aan derogaties.

Een aandachtspunt bij handhaving doet zich voor als de FBE de ontheffingshouder is. De FBE voert namelijk niet zelf de schade- of overlastbestrijding uit. Dit wordt gedaan door de individuele jachthouders. Zij kunnen via een gedigitaliseerd systeem van machtiging en registratie gebruikmaken van de ontheffing. Het gevolg hiervan is dat degene die zich niet aan de ontheffing houdt, niet degene is die de ontheffing in bezit heeft. Ons uitgangspunt is dat de houder van de ontheffing altijd verantwoordelijk blijft voor de naleving ervan. Ook als anderen de ontheffing in de praktijk uitvoeren.

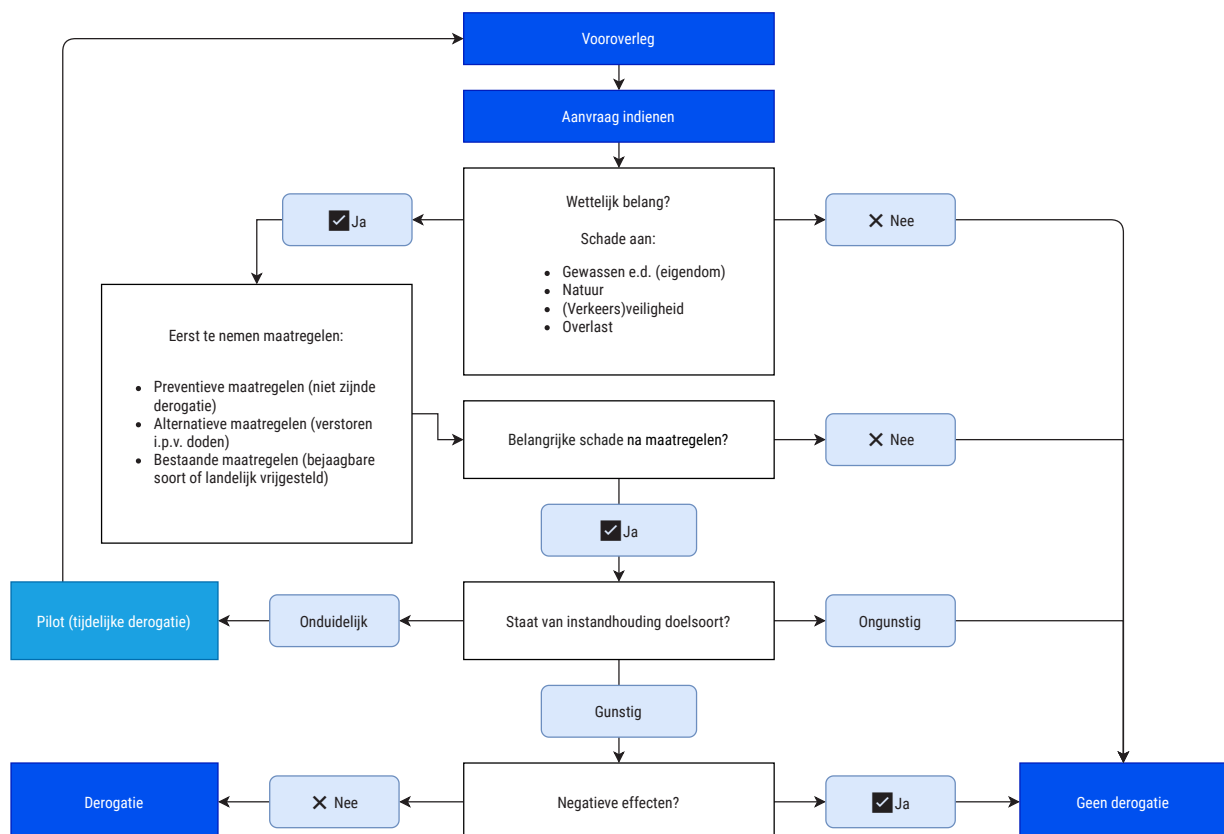

6. Afwegingskader derogatieverlening

In de vorige hoofdstukken is uiteengezet wat de visie van de provincie is met betrekking tot fauna-beheer en is het wettelijk kader uitgelegd. In dit hoofdstuk wordt het afwegingskader beschreven dat hieruit voortvloeit.

Met dit afwegingskader wordt weergegeven hoe Ge-deputeerde Staten tot besluitvorming komt wanneer er gevraagd wordt om in te grijpen bij schade door in het wild levende dieren. De hieronder schematisch weergegeven afwegingen, worden in dit hoofdstuk in globale lijnen beschreven. Hierdoor wordt inzichtelijk wanneer bestrijden in beeld komt en welke stappen eerst doorlopen moeten worden.

6.1 Wettelijk Belang

Beschermingskader

Elke diersoort heeft vanuit de Wnb een bepaalde wettelijke status. Deze status bepaalt in welke mate een soort beschermd is. Dit hangt er voornamelijk af van of een soort is opgenomen in de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, een internationaal verdrag of landelijk beschermd is. Deze verschillende wettelijke statussen noemt men een beschermingskader. Het beschermingskader bepaalt welke wettelijke belangen een reden kunnen zijn voor bestrijding. Voor sommige soorten kan overlast ook een geldig belang zijn, al is overlast alleen binnen de bebouwde kom een reden om tot bestrijding over te gaan.

Schade: meetbaar en belangrijk

Om vast te kunnen stellen of er daadwerkelijk sprake is van een belangrijke schade aan een wettelijk belang of dreiging daarvan, moet helder worden in welke mate dit is. Het is daarom belangrijk dat dit objectief onderbouwd wordt. Er moet in ieder geval een causaal verband bestaan tussen de betreffende diersoort en de schade. Afhankelijk van de situatie kan het hierbij gaan om een populatie dieren van één soort, maar ook om één individu van een soort. Schade wordt meestal getalsmatig uitgedrukt en is dan dus meetbaar. Ook overlast wordt geprobeerd zo veel mogelijk meetbaar vast te stellen.

Damhert

Het damhert vormt op een aantal plaatsen in Fryslân een probleem. Het dier is daar een risico voor de verkeersveiligheid. Dat is te meten aan het aantal aanrijdingen. Daarnaast wordt lokaal overlast van deze soort ervaren. Bijvoorbeeld omdat het dier hinderlijk in de weg kan staan op fietspaden, tuinen vertrapt of beplanting in tuinen op eet. Het meetbaar vastleggen van deze vormen van overlast is veel lastiger.

Bestrijding kan alleen worden uitgevoerd als er (dreigende) meetbare, belangrijke schade is aan een wettelijk belang

6.2 Preventie en alternatieven

Er zijn diverse maatregelen voor ingrijpen bij schade mogelijk. Hieronder worden de maatregelen behandeld.

Preventieve maatregelen

Het is primair een taak van een grondgebruiker of beheerder van infrastructuur om preventieve maatregelen te treffen. Preventieve maatregelen kunnen ervoor

zorgen dat een wettelijk belang niet of in mindere mate geschaad wordt. BIJ12 Faunazaken heeft informatie beschikbaar over de toepassing van preventieve maatregelen. Zo kan ook snel worden gezien welke preventieve maatregelen kunnen worden genomen. Derogatiemaatregelen, zoals ondersteunend afschot, worden alleen getroffen waar ondanks het aantoonbaar doelmatig treffen van preventieve maatregelen, zich toch belangrijke schade blijft voordoen.

Effectiviteit

In beginsel worden alleen maatregelen genomen die beproefd effectief zijn. De maatregel draagt op een goede wijze bij aan het behalen van het beoogde resultaat. Bij elke situatie vindt deze beoordeling plaats.

Pilot effectiviteit

Als het wel aannemelijk is dat een maatregel effectief kan zijn, maar deze effectiviteit nog niet bewezen is, dan kan een pilot gestart worden. Deze pilot dient ecologisch begeleid te worden in overleg met Gedeputeerde Staten.

Dierenwelzijn/zorgplicht

De Wnb eist dat bij het vangen en doden van dieren onnodig lijden moet worden voorkomen of beperkt. Dit belang is in het Bestuursakkoord 2019-2023 benoemd. Bij de uitvoering van bestrijding moet daarom altijd gekozen worden voor de methode die dit het beste borgt.

Het is dus niet alleen belangrijk dat een maatregel effectief is en het beoogde doel bereikt, maar ook tot zo weinig mogelijk lijden van het dier leidt.

Wanneer dit niet bij voorbaat voldoende geborgd is, kunnen op dit vlak verdergaande voorschriften aan een derogatie verbonden worden.

Alternatieven

Bij de beoordeling of een derogatiemaatregel te rechtvaardigen valt, is het van belang dat er vooraf een goed overzicht gegeven wordt van de redelijkerwijs beschikbare alternatieve derogatiemaatregelen. Zoals aangegeven is het doden van dieren een laatste redmiddel dat pas ingezet wordt wanneer alle andere maatregelen niet afdoende zijn gebleken. Als een soort bovendien al vrij bejaagbaar is, (landelijk) vrijgesteld of wettelijk niet beschermd is, kijken we eerst of er door deze maatregelen de schade kan worden opgeheven of tot een acceptabel niveau kan worden teruggebracht.

Mogelijke alternatieve maatregelen zijn bijvoorbeeld verjagingsacties met niet dodelijke middelen, snel

heidsbeperkende maatregelen of het plaatsen van afrastering langs wegen.

Het is van belang dat het meest doeltreffende middel en methode ingezet wordt. Zo kan voorkomen worden dat de maatregel andere soorten dan de doelsoort treft. Ook hierin moeten alternatieve middelen en methoden beoordeeld worden, waaronder ervaringen met alternatieven in andere provincies. Tevens wordt afgezien van de inzet van middelen en methoden die niet effectief zijn voor het behalen van het gewenste doel.

Het kan ook voorkomen dat een middel of methode wettelijk niet zonder meer toegestaan is. In sommige gevallen kan het wenselijk zijn om dan ontheffing te verlenen voor de inzet van dat middel of die methode.

Als preventieve maatregelen redelijk en uitvoerbaar zijn, een ingreep niet bewezen effectief is, onnodig lijden van dieren optreedt of er alternatieven beschikbaar zijn, kan er niet overgegaan worden tot bestrijding.

6.3 Staat van instandhouding

Als er zonder twijfel sprake is van schade aan een wettelijk belang, er geen effectieve alternatieven of preventieve maatregelen uitvoerbaar zijn en er nog steeds restschade optreedt, moet er gekeken worden welk effect bestrijding zal hebben. Hierbij kunnen we onderscheid maken tussen invloed op de doelsoort (de soort waartegen de maatregel wordt genomen) en de invloed op andere soorten. Dit lichten we hier nader toe.

Doelsoort

Voor de beoordeling van de staat van instandhouding van de betreffende soorten, moet in kaart gebracht worden hoe gezond de natuurlijke populaties van de soort zijn en bepaald worden welk effect de beoogde maatregel op het voorkomen van de soort in het wild zal hebben. Hierbij speelt de schaal een grote rol. Vaak is het immers juist de bedoeling dat (zeer) lokaal de soort in aantal vermindert, zoals de steenmarter in een weidevogelkerngebied.

De beoordeling van het effect van een derogatiemaatregel op de staat van instandhouding is dus sterk afhankelijk van de doelsoort.

Zo kan in sommige gevallen één kleine populatie kritiek zijn voor het voortbestaan van de soort in de provincie.

Ook nadelige gevolgen op de doelsoort die veroorzaakt worden door andere activiteiten moeten meegenomen worden in de beoordeling (cumulatie). Afhankelijk van de doelsoort is het noodzakelijk om de staat van instandhouding op provinciaal, interprovinciaal en/of internationaal niveau te beoordelen.

Bij niet-beschermde diersoorten, exoten of verwilderde huisdieren wordt niet naar een gunstige staat van instandhouding gestreefd, zodat dit geen bezwaar vormt.

Neveneffecten

Een ingreep kan ook effecten hebben op andere soorten dan de doelsoort. Door de doelsoort uit een gebied te verwijderen of in aantal terug te brengen, kunnen andere soorten binnen het gebied in aantal of in gedrag veranderen. Soms is dat juist de bedoeling (bij actief soortenbeheer), maar soms kan een ingreep ook ongewenste neveneffecten hebben.

Neveneffecten kunnen grotendeels voorkomen worden door zo doeltreffend mogelijke middelen en methoden in te zetten. Wanneer dit niet lukt, kunnen neveneffecten ertoe leiden dat een maatregel geen uitvoering kan vinden.

Om te bepalen of een ingreep het gewenste effect sorteert, zonder ongewenste neveneffecten, is monitoring cruciaal.

Degene die de derogatie aanvraagt zal in samenspraak met het bevoegd gezag ook de monitoring opzetten en uitvoeren. Wij vinden dat in principe de aanvrager de kosten voor de monitoring moet dragen.

Als de staat van instandhouding van een soort door een maatregel van gunstig in ongunstig kan veranderen, dan mag deze maatregel in principe niet uitgevoerd worden. Dit betekent niet dat het bij voorbaat onmogelijk is bestrijding uit te voeren op een soort die in een ongunstige staat van instandhouding verkeert. Bij een soort die al in een ongunstige staat van instandhouding verkeert, mag een maatregel echter niet tot verdere verslechtering leiden.

6.4 Juridisch instrumentarium

De laatste stap in het komen tot een besluit om in te grijpen, is de afweging welk juridisch instrument het beste past bij het schadevraagstuk. Het juridisch instrumentarium is verder beschreven in hoofdstuk 5.

7. Faunabeheereenheid & Wildbeheereenheden

De Faunabeheereenheid en de Wildbeheereenheden hebben een belangrijke plek in het faunabeheer. In dit hoofdstuk gaan we in op hun rol, hun ontwikkeling en wat er van hen wordt verwacht.

7.1 Huidige situatie

Faunabeheereenheid

In Fryslân is één Faunabeheereenheid (FBE). De FBE heeft als hoofdtaak het vaststellen en uit (laten) voeren van Faunabeheerplannen. Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht worden uitgevoerd overeenkomstig het Faunabeheerplan.

Een FBE heeft de rechtsvorm van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid of, zoals in Fryslân, een stichting. In Fryslân zitten in het bestuur van de FBE vertegenwoordigers van verenigingen van agrariërs, particuliere grondeigenaren, terreinbeherende organisaties en verenigingen van jachthouders. Ook zit in het bestuur een door Gedeputeerde Staten benoemde vertegenwoordiger van een maatschappelijke organisatie die het doel behartigt van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren.

Faunabeheerplan

Onderdeel van het Faunabeheerplan van de FBE zijn

passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren. Voor een planmatige en doelmatige aanpak van faunabeheer, wordt het Faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het Faunabeheerplan van toepassing is.

Alvorens een Faunabeheerplan vast te stellen, hoort de FBE de binnen haar werkgebied werkzame Wildbeheereenheden over de inhoud van het plan. Het Faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten. GS toetsen Faunabeheerplannen aan de Wnb(/Omgevingswet), de Verordening Wet natuurbescherming Fryslân 2017(/Omgevingsverordening) en aan het provinciaal beleid.

De FBE brengt jaarlijks verslag uit van de uitvoering van het Faunabeheerplan aan Gedeputeerde Staten.

Trendtellingen

Bij trendtellingen is het uitgangspunt dat een initiatiefnemer zelf de vereiste gegevens aanlevert. Tellingen worden uitgevoerd door diverse organisaties. Bijvoorbeeld de provincie als het gaat om tellingen van ganzen, andere watervogels en andere strikt beschermde soorten. WBE's coördineren trendtellingen van diersoorten in hun werkgebied. Jachtakthouders moeten afschot registreren. Verder worden valwildgegevens verzameld door de FBE.

Wildbeheereenheden

Jachthouders met een jachtakte organiseren zich verplicht met anderen in een Wildbeheereenheid (WBE). In Fryslân zijn op dit moment 27 WBE's. Deze hebben de rechtsvorm van een vereniging. Een WBE schikt zich bij de uitvoering van het faunabeheer naar het door de Faunabeheereenheid vastgestelde Faunabeheerplan. De WBE bevordert daartoe een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren en bestrijding van schadeveroorzakende dieren en jacht. Dit wordt uitgevoerd in samenwerking met en ten dienste van grondgebruikers of terreinbeheerders. Ook andere grondgebruikers en terreinbeheerders kunnen lid worden van de WBE.

FBE coördineert

Faunabeheer vergt een planmatige aanpak en de FBE heeft een wettelijke taak om de uitvoering van al het faunabeheer te coördineren. Zij maakt Faunabeheerplannen, is houder van de daarop gebaseerde ontheffingen, communiceert daarover en bewaakt de onderling gemaakte afspraken over de uitvoering. Dit betekent bijvoorbeeld ook dat de FBE in haar Faunabeheerplan bepaalt op welke wijze de doelen van het provinciaal faunabeleid worden bereikt. De in het bestuur van de FBE deelnemende organisaties verbinden zich daarmee ook aan deze uitvoering.

7.2 Visie op rol FBE

Ontwikkeling FBE

De FBE heeft de afgelopen jaren bijgedragen aan de professionalisering van het faunabeheer en het verbeteren van het inzicht daarin. Er is een goed functionerend secretariaat en de communicatie en de digitale dienstverlening naar de uitvoerders is verbeterd. Wij zijn blij met deze professionalisering en ondersteunen de verdere ontwikkeling hierin.

Het is ook in het belang van de provincie dat de FBE haar loketfunctie voor grondgebruikers en jagers goed kan vervullen. Dat wil zeggen dat de FBE ook haar adviserende en coördinerende rol richting deze partijen verder optimaliseert. Enerzijds door nog meer bij te dragen aan de ontwikkelingen ter preventie van schade (in samenwerking en afstemming met BIJ12) en anderzijds bij allerlei vragen over de uitvoering van het faunabeheer.

Verder zien we graag dat de FBE naast het indienen van haar Faunabeheerplannen al verdergaand

nadenkt over de haalbaarheid en onderbouwing van aan te vragen derogaties en daarbij vooral op het gebied van de voorschriften zelf komt met concrete voorstellen.

Afstemming

Belangrijk is dat de FBE de WBE's in een vroeg stadium betreft om daarmee het uitrollen van de uitvoering in de praktijk sneller te laten plaatsvinden. Ook afstemming met FBE's van aangrenzende provincies is van toenemend belang, bijvoorbeeld bij het beheer van reeën en damherten. Deze kunnen zich immers makkelijk verplaatsen tussen de provincies waar populaties zich nabij of rondom de provinciegrens bevinden.

Ook rol WBE's versterken

Met de Wet natuurbescherming is de rol van de WBE's nog verder benadrukt. Naast de reguliere verenigingsstaken van de WBE moet het WBE-bestuur bijvoorbeeld zorgen voor een goede doorvertaling van de Faunabeheerplannen naar lokale uitvoeringsplannen. Hieronder valt in elk geval de organisatie van trendtellingen van een aantal diersoorten. Dit vergt organisatorische en bestuurlijke vaardigheden. Dat geldt zeker nu alle actieve jachthouders in het werkgebied verplicht lid moeten zijn van de vereniging en besluitvorming soms kritisch wordt gevolgd. In de praktijk vormen de WBE's de ogen en de oren in het veld van de faunabeheerders, zijn zij belangrijk in het doorgeven van nieuwe richtlijnen aan grondgebruikers en een schakel naar omwonenden.

Wij vinden het belangrijk dat de FBE de WBE-besturen helpt hun functioneren verder te professionaliseren, zodat de WBE's in staat zijn hun rol in het faunabeheer verder te versterken.

Belangrijke rol FBE

In het streven naar een planmatige en gecoördineerde schadebestrijding vervult de Faunabeheereenheid Fryslân een belangrijke rol.

Wij zien de FBE als een essentiële schakel in het faunabeheer.

De FBE is daarbij geplaatst tussen beleid en concrete uitvoering in het veld en met als doel het voorkomen van faunaschade en het beperken van de uitvoerings- en tegemoetkomingskosten.

Voor het creëren van een zo groot mogelijk draagvlak voor de uitvoering van het faunabeheer, hechten wij

aan een evenredige inbreng van alle partijen in de FBE, met gelijkwaardigheid binnen de besluitvorming.

Kaders en uitvoering

Wij vinden het belangrijk dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de provincie als kaderstellend orgaan en de FBE als uitvoerende organisatie. Dat betekent dat wij de deskundigheid van de FBE wat betreft de uitvoering van het faunabeheer respecteren. Dit impliceert dat wij ons in principe beperken tot het stellen van heldere beleidskaders en doelen voor het faunabeheer en dat wij de wijze waarop via de uitvoering deze doelen bereikt worden aan de FBE overlaten. De FBE borgt dit in het Faunabeheerplan. Wij menen dat wij op deze wijze maximaal vertrouwen en ruimte geven aan de professionaliteit en deskundigheid van de FBE op het gebied van het faunabeheer. De FBE is daarbij uiteraard wel gebonden aan wet- en regelgeving en het provinciaal beleid. Verder verwachten wij dat de FBE zich bij haar werkzaamheden rekenschap geeft van de maatschappelijke en bestuurlijke gevoeligheid van faunabeheer, zowel in haar handelen als in haar communicatie.

Financiële ondersteuning

Voor de provincie als beleidsmaker is het van belang dat de coördinatie van de uitvoering professioneel is, dat de verschillende organisaties van vrijwilligers worden betrokken en dat besluitvorming plaatsvindt binnen een bestuurssamenstelling waarin de verschillende belangen zeer zorgvuldig worden afgewogen. Daarom hebben wij sinds de oprichting de FBE financieel ondersteund en zijn wij voornemens dit structureel te blijven doen.

Plannen en verslag

Gekoppeld aan de structurele financiering verwachten wij van de FBE niet alleen dat zij zorgt voor de wettelijk verplichte Faunabeheerplannen, maar ook dat zij jaarlijks voor 1 december een werkplan aan Gedeputeerde Staten overlegt voor het daarop volgende jaar. Vervolgens verwachten we van de FBE voor 1 april een jaarverslag aan Gedeputeerde Staten, met daarin de verantwoording over de uitvoering van het faunabeheer over het voorafgaande jaar, zoals beschreven in het werkplan.

In het jaarverslag dient de verdeling in activiteiten aangehouden te worden zoals die ook in de subsidieaanvraag is gehanteerd. Onderdeel van het verslag is verder in elk geval in hoeverre de beoogde (kwantitatieve en/of kwalitatieve) resultaten en de

beoogde effecten zijn bereikt, welke adviezen de FBE aan de provincie heeft uitgebracht, op welke wijze de samenwerkingspartners zijn betrokken en of en zo ja op welke wijze over de betreffende activiteiten is gecommuniceerd.

Advies

Als rol van de FBE zien wij ook het gevraagd en ongevraagd adviseren over faunabeheer. Voor het goed onderling afstemmen van beleid, uitvoering en communicatie vindt periodiek afstemmingsoverleg op ambtelijk/secretarieel niveau plaats tussen de FBE en de provincie.

7.3 Communicatie

Faunabeheer vergt een heldere en zorgvuldige communicatie, zeker gezien soms uiteenlopende belangen en wensen. Er zijn meerdere momenten waarop gecommuniceerd kan worden. Afhankelijk van het moment in de beleidscyclus kan het initiatief voor communicatie bij de provincie of bij de FBE liggen.

Wij zien in principe de volgende verdeling:

1. Bij vaststelling van beleid → initiatief communicatie provincie;
2. Bij vaststelling van een faunabeheerplan → initiatief communicatie FBE;
3. Bij goedkeuring van een faunabeheerplan → initiatief communicatie provincie;
4. Bij besluitvorming omtrent eventuele vrijstellingen, opdrachten of ontheffingen → initiatief communicatie provincie;
5. Bij het van start gaan van beheeracties in het veld → initiatief communicatie FBE;
6. Bij het indienen van een jaarverslag → initiatief communicatie FBE;

Het creëren van draagvlak voor de uitvoering van het faunabeheer en communicatie daarover horen daarom bij de taken van de FBE. Wij verwachten dat de FBE tijdig en zorgvuldig communiceert over de uitvoering van faunabeheer, onder andere via haar website. Het is in voorkomende gevallen van belang dat provincie en FBE goed samen optrekken in de communicatieboodschap.

8. Bijzondere opgaven: predatiebeheer en ganzenschade

Provinciale Staten hebben met de vaststelling van de startnotitie voor de Nota Faunabeleid besloten dat deze nota ook gaat gelden als beleidskader voor 'grote opgaven'. Meer specifiek de aanpak van predatoren in het kader van de bescherming van weide- en akkervogels en het bestrijden van de ganzenschade. Op beide onderwerpen zijn de richtinggevende kaders, zoals hiervoor in de Nota beschreven, uiteraard van toepassing. Vanwege de specifieke problematiek op deze dossiers gaan we hier nader op in.

8.1 Predatiebeheer

Predatiebeheer is een vorm van schadebestrijding ter bescherming van de staat van instandhouding van de weidevogel- en akkervogelpopulaties. Een voorbeeld hiervan is de aanpak van de vos ter bescherming van de grutto. In de Startnotitie voor de Nota Weidevogels 2021–2030 wordt geadviseerd om maximaal gebruik te maken van de mogelijkheden die wet- en

regelgeving bieden voor predatiebeheer. Waar deze ruimte niet is, zullen wij in interprovinciaal verband en met het Rijk in overleg treden om deze ruimte alsnog te krijgen.

Voor het herstel van weidevogel- en akkervogelpopulaties is het van groot belang dat de biotoop op orde is. Predatiebeheer is het sluitstuk. Voor het terugbrengen van een gunstige staat van instandhouding van weidevogels is een combinatie noodzakelijk van fauna-beheer en biotoopmaatregelen, zoals het ontwikkelen en in stand houden van kruidenrijk grasland, plas-dras en openheid van landschap. De Subsidieregeling Natuur- en Landschapsbeheer Fryslân (natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer) wordt hiervoor met name ingezet, samen met een provinciale investeringsregeling.

Predatiebeheer ten behoeve van weidevogels krijgt vorm via gemeenschappelijk overleg tussen maatschappelijke organisaties in het Olterterp-overleg. Derogaties met betrekking tot predatiebeheer zullen

verleend worden conform het afwegingskader zoals geschetst in hoofdstuk 6 van deze Nota. Wat betreft de afweging van preventie en alternatieven, wordt pas tot predatiebeheer overgegaan wanneer in het betreffende weidevogelgebied de andere vereiste beheermaatregelen uit het provinciale beleid gegarandeerd zijn. Hiervoor verwijzen wij naar het Protocol predatiebeheer bij weidevogels en de daarin genoemde gebiedsplannen. Waar nodig zal actualisatie van het protocol plaatsvinden na afstemming in het Olterterp-overleg.

8.2 Aanpak ganzenschade

Fryslân is de provincie met de hoogste faunaschade. Deze bestaat bijna geheel uit schade die door ganzen wordt veroorzaakt. Deze ganzenschade is sinds 2010 sterk toegenomen. Deze ontwikkeling baart ons zorgen. Wij menen dan ook dat het reduceren van de ganzenschade voortvarend aangepakt moet worden en dat hiervoor een adequaat beleid en instrumentarium beschikbaar moet zijn. Ons beleid voor de bescherming van ganzen en de aanpak van de ganzenschade liggen vast in de geldende beleidsnota Gans in Balans. De uitvoering hiervan is uitgewerkt in de Fryske Guozzenoanpak. Deze loopt tot en met 2023. Voordat in 2023 een vervolg op de Fryske Guozzenoanpak vastgesteld kan worden, zullen zowel de huidige aanpak als het huidige beleid worden geëvalueerd. Deze evaluatie vormt de basis voor de actualisatie van het beleid en daarmee voor het vervolg van de Fryske Guozzenoanpak. Het proces om via evaluatie tot de nieuwe aanpak te komen is al gestart en wordt voor de zomer van 2023 afgerond.

Het resultaat van de evaluatie zal samen met een startnotitie voor het nieuwe ganzenbeleid in het voorjaar 2022 aan Provinciale Staten worden voorgelegd. Het voorstel voor nieuw beleid zal eind 2022/begin 2023 aan PS worden voorgelegd. Zodra PS dit nieuwe beleid heeft vastgesteld wordt dit via een herziening van deze Nota Faunabeleid in dit hoofdstuk opgenomen en vervalt de Nota Gans in Balans.

Tot dat moment blijft de Nota Gans in Balans de beleidsmatige basis voor de uitvoering van de aanpak van de ganzenschade en blijft deze ook als afzonderlijke nota bestaan naast deze Nota Faunabeleid Fryslân.

